

Χωρική προσέγγιση της κινητικότητας του πληθυσμού

Διάλεξη 12

Τα διεθνή μεταναστευτικά ρεύματα: Πρόσφυγες και
μετανάστες / παλαιά και νέα μεταναστευτικά ρεύματα

Δημήτρης Καρκάνης
Μεταδιδακτορικός ερευνητής ΕΔΚΑ

Εκτίμηση και πηγές δεδομένων

- Η συλλογή και επεξεργασία των στατιστικών στοιχείων ως απαραίτητο εργαλείο για τη διαμόρφωση των πολιτικών υποδοχής και κοινωνικής ενσωμάτωσης των μεταναστών, καθώς και των σχετικών διακρατικών συμφωνιών σε ευρωπαϊκό και διεθνές επίπεδο.
- Η ακριβής εκτίμηση των μεταναστευτικών στατιστικών - ροών ή αποθεμάτων - θεωρείται δύσκολη να επιτευχθεί, δεδομένου του διαρκώς αυξανόμενου αριθμού των μεταναστών χωρίς τα απαιτούμενα έγγραφα ή της αδυναμίας συντονισμού μεταξύ των εμπλεκόμενων φορέων
- Προβληματική η καταγραφή της φαινόμενης μετανάστευσης
- Πηγές στατιστικών δεδομένων για τη διεθνή μετανάστευση:
 - United Nations, UNHCR
 - Διεθνές Γραφείο Εργασίας (ILO)
 - Διεθνής Οργανισμός Μετανάστευσης (IOM)
 - Οργανισμός για Οικονομική Συνεργασία και Ανάπτυξη (OECD)
 - Eurostat
 - Frontex
 - Εθνικά μητρώα πληθυσμού

Η μετανάστευση στις χώρες της Ε.Ε.

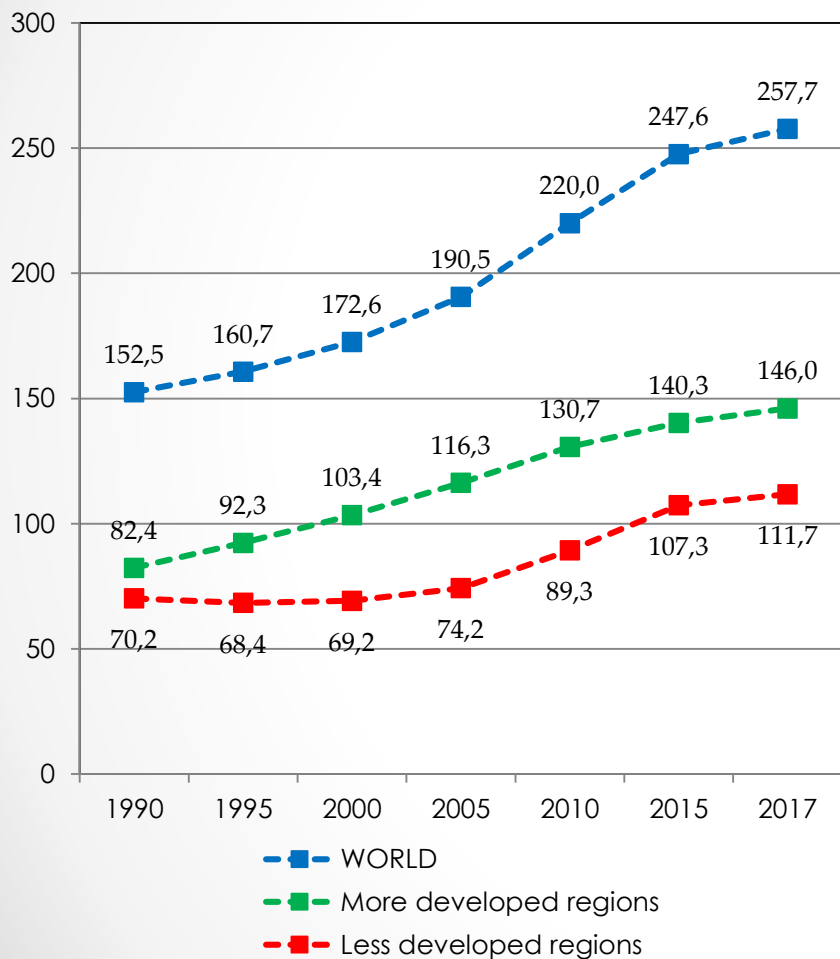
- Κυρίαρχη η ευνοϊκή πολιτική προς τους μετανάστες, με αντιδράσεις ωστόσο από τις χώρες Visegrad, και όχι μόνο...
- Σημαντικός ο ρόλος των μεταναστών
 - **Δημογραφική ανανέωση** του ευρωπαϊκού εργατικού δυναμικού
 - Βιωσιμότητα των **ασφαλιστικών συστημάτων**
 - Συμπλήρωση κενών θέσεων εργασίας, εξειδικευμένων (π.χ. **πληροφορική**) ή μη (**αγροτικός τομέας, κατασκευές, οικιακή εργασία**, κλπ.)
 - Σημαντική παραδοσιακά η συμβολή των αλλοδαπών στη **γεννητικότητα** των ανεπτυγμένων κρατών
 - **Επιβράδυνση** της διαδικασίας **γήρανσης** του πληθυσμού της Ε.Ε.
- Διεύρυνση Ε.Ε. και μετανάστευση
 - Πλεονεκτήματα σχετικά με την συμπληρωματικότητα στην αγορά εργασίας
 - Υψηλότερα ποσοστά αδήλωτης εργασίας
 - Είσοδος φτωχότερων σχετικά χωρών σε μια Ε.Ε. σε κρίση

Η μετανάστευση στις χώρες της Ν. Ευρώπης

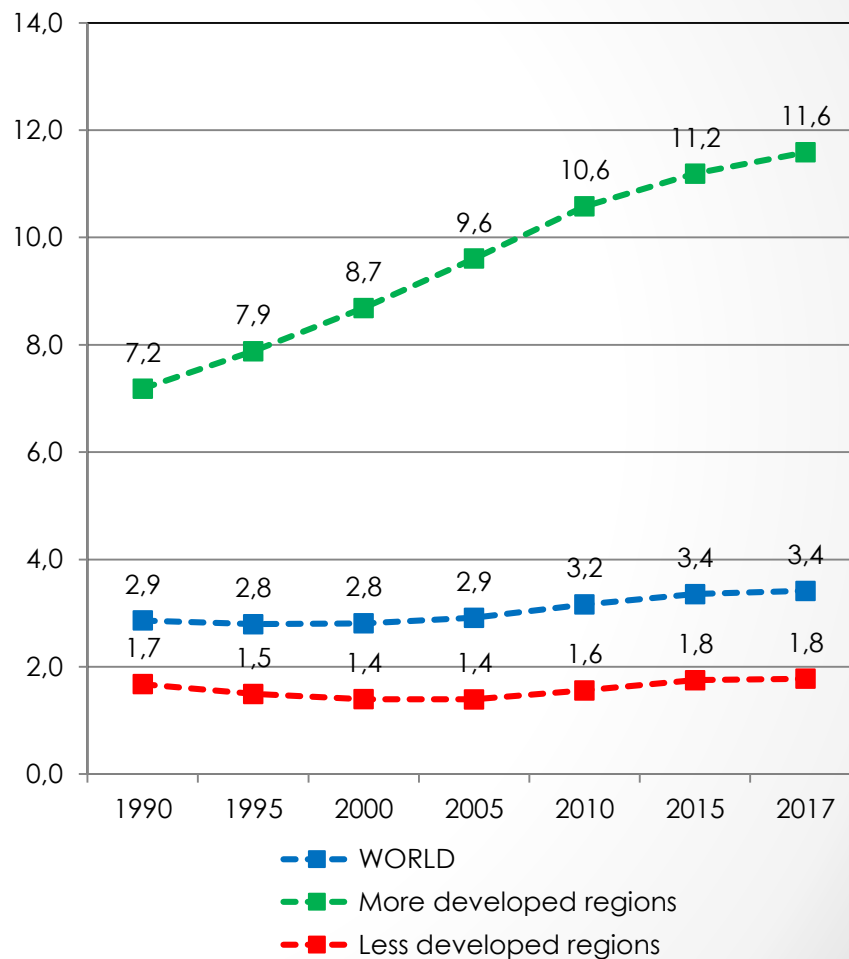
- Μέσα δεκαετίας '70: Αύξηση μεταναστευτικών εισροών προς τις χώρες της Νότιας Ευρώπης
- Κοινά χαρακτηριστικά: ταχεία παραγωγική μετάβαση από τον πρωτογενή στο δευτερογενή τομέα, αδυναμία ελέγχου εισόδων, μικρά ποσοστά χορήγησης άδειας παραμονής, μεταξύ άλλων.
- Προέλευση των ροών: Αφρική, Ασία, Μέση Ανατολή
- Δεκαετία '90: Σημαντικές ροές από τα πρώην σοσιαλιστικά κράτη
- Σημαντικά ποσοστά «νομιμοποίησης» μεταναστών (Προγράμματα νομιμοποίησης, ιδιαίτερα στην Ισπανία)
- Η μετανάστευση από τις φτωχότερες χώρες προς τη Νότια Ευρώπη πραγματοποιείται συχνά με την προσδοκία μετανάστευσης στις βορειοδυτικές ανεπτυγμένες χώρες της Ευρώπης
- Μετανάστες πολλών εθνικοτήτων και διαφορετικού μορφωτικού επιπέδου, εργασία στο πλαίσιο της παραοικονομίας.

Η διεθνής πραγματικότητα

**International migrant stock (millions)
at mid-year by major area, 1990-2017**

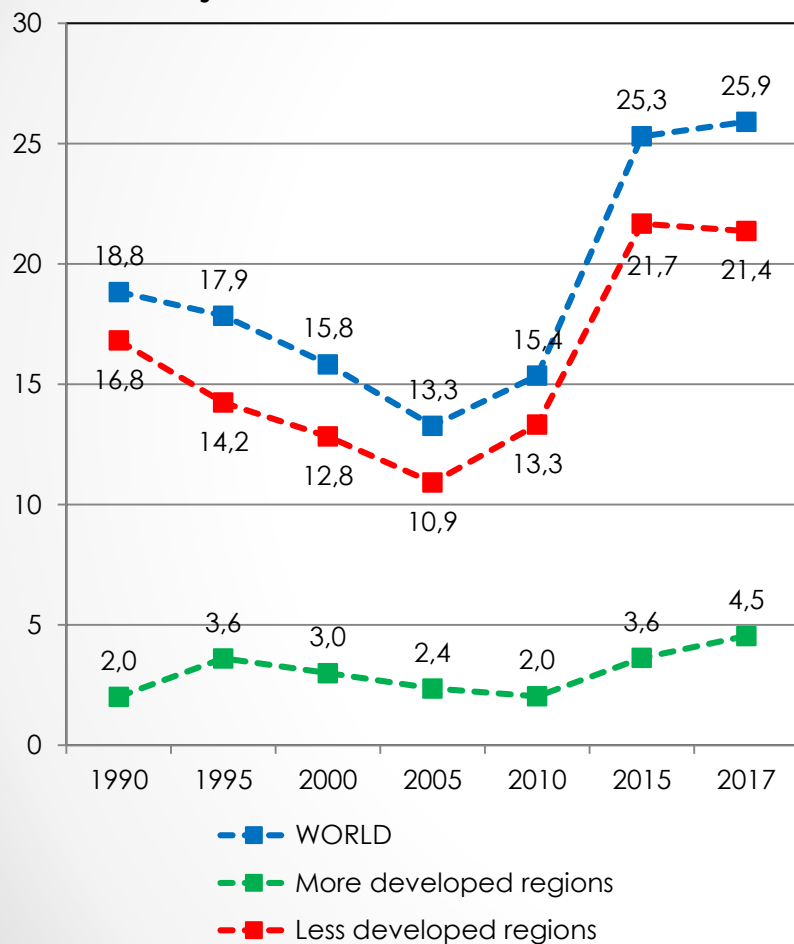
**International migrant stock
(% of the total population, 1990-2017)**

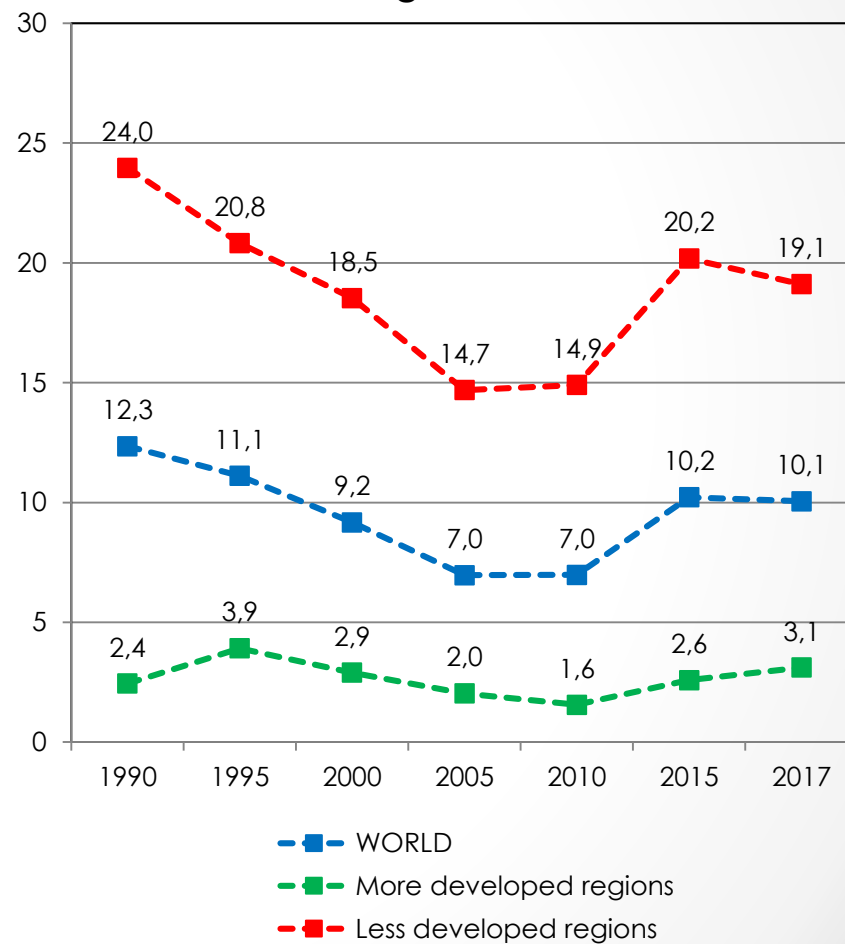
Πηγή: United Nations, Department of Economic and Social Affairs. Population Division (2017). Trends in International Migrant Stock: The 2017 revision (United Nations database, POP/DB/MIG/Stock/Rev.2017).

Η διεθνής πραγματικότητα

Estimated refugee stock (including asylum seekers) at mid-year by major area, 1990-2017, millions

Population of refugees and asylum seekers as a percentage (%) of the international migrant stock, 1990-2017

Πηγή: United Nations, Department of Economic and Social Affairs. Population Division (2017). Trends in International Migrant Stock: The 2017 revision (United Nations database, POP/DB/MIG/Stock/Rev.2017).

Παράγοντες προσέλκυσης / απώθησης στις χώρες υποδοχής

- **Οικονομικοί παράγοντες**

- Προσφορά και ζήτηση εργασίας, επίπεδα παραοικονομίας, εργασιακή νομοθεσία, κ.α.

- **Γεωγραφικοί ή γεωπολιτικοί παράγοντες**

- Γεωγραφική εγγύτητα (γεωγρ. απόσταση/γεινίαση), γεωπολιτική θέση

- **Πολιτικοί παράγοντες**

- Πολιτικό σύστημα, ένταξη σε ευρύτερες πολιτικές οντότητες (Ε.Ε.), πολιτική ελέγχου συνόρων, λειτουργία κρατικού φορέα, κ.α.

- **Θεσμικοί ή ιστορικοί παράγοντες**

- Διεθνείς συμβάσεις και εθνικές μεταναστευτικές πολιτικές, σχέσεις μεταξύ χώρας μητρόπολης και πρώην αποικιών

- **Δημογραφικοί παράγοντες**

- Υπογεννητικότητα και δημογραφική γήρανση στις ανεπτυγμένες οικονομίες

- **Μετανάστευση για την οικογενειακή επανένωση**

Παράγοντες απώθησης στις χώρες προέλευσης

- **Πολεμικές συρράξεις**
 - Πόλεμοι (εμφύλιοι ή μη), τρομοκρατία
- **Πολιτικές αναταραχές**
 - Δικτατορικά καθεστώτα, κατάρρευση καθεστώτων (Ε.Σ.Σ.Δ.)
- **Οικονομικοί και κοινωνικοί παράγοντες**
 - Ανισορροπίες με όρους οικονομικής ανάπτυξης μεταξύ των κρατών
 - Ανεργία ή υποαπασχόληση
 - Οικονομικές ανισότητες, φτώχεια, υψηλό εξωτερικό χρέος
 - Έλλειψη, εξάντληση ή αδυναμία αξιοποίησης φυσικών πόρων
- **Περιβαλλοντικοί παράγοντες**
 - Οικολογικές καταστροφές, ερημοποίηση, ξηρασίες, κ.α.
- **Κοινωνικοί και πολιτισμικοί παράγοντες**
 - Παραβίαση ανθρωπίνων δικαιωμάτων, σύστημα εκπαίδευσης, εγκληματικότητα, απουσία κοινωνικού κράτους
- **Δημογραφικοί παράγοντες**
 - Ταχεία πληθυσμιακή αύξηση, κ.α.
- **Θεσμικοί παράγοντες, κ.α.**

Οι στατιστικές για τους πρόσφυγες (UNHCR, 2018)

2000

Country / territory of destination	Country / territory of origin	Refugees (incl. refugee-like situations)
Pakistan	Afghanistan	2.000.000
Iran (Islamic Rep. of)	Afghanistan	1.482.000
Germany	Various/Unknown	876.000
United Rep. of Tanzania	Burundi	538.448
Iran (Islamic Rep. of)	Iraq	386.000
Sudan	Eritrea	367.735
Guinea	Sierra Leone	310.024
China	Viet Nam	294.057
Serbia and Kosovo (S/RES/1244 (1999))	Croatia	289.924
Armenia	Azerbaijan	280.586
Uganda	Sudan	212.156
Zambia	Angola	198.154
Serbia and Kosovo (S/RES/1244 (1999))	Bosnia and Herzegovina	189.959
Dem. Rep. of the Congo	Angola	175.420
Algeria	Western Sahara	165.000
Kenya	Somalia	137.376
Indonesia	Timor-Leste	122.202
Ethiopia	Somalia	121.096
Côte d'Ivoire	Liberia	117.749
Guinea	Liberia	117.069

2005

Country / territory of destination	Country / territory of origin	Refugees (incl. refugee-like situations)
Pakistan	Afghanistan	1.084.208
Iran (Islamic Rep. of)	Afghanistan	920.248
United Rep. of Tanzania	Burundi	393.611
China	Viet Nam	300.897
Saudi Arabia	Palestinian	240.015
Chad	Sudan	228.836
Armenia	Azerbaijan	219.324
Uganda	Sudan	212.857
Kenya	Somalia	150.459
United Rep. of Tanzania	Dem. Rep. of the Congo	150.112
Germany	Turkey	122.891
Sudan	Eritrea	116.746
Thailand	Myanmar	116.499
United Kingdom	Various/Unknown	110.206
Dem. Rep. of the Congo	Angola	106.772
Nepal	Bhutan	106.248
Serbia and Kosovo (S/RES/1244 (1999))	Croatia	100.651
Germany	Serbia and Kosovo (S/RES/1244 (1999))	99.789
Algeria	Western Sahara	90.000
Yemen	Somalia	78.582

Οι στατιστικές για τους πρόσφυγες (UNHCR, 2018)

2005	Country / territory of destination	Country / territory of origin	Refugees (incl. refugee-like situations)
	Pakistan	Afghanistan	1.084.208
	Iran (Islamic Rep. of)	Afghanistan	920.248
	United Rep. of Tanzania	Burundi	393.611
	China	Viet Nam	300.897
	Saudi Arabia	Palestinian	240.015
	Chad	Sudan	228.836
	Armenia	Azerbaijan	219.324
	Uganda	Sudan	212.857
	Kenya	Somalia	150.459
	United Rep. of Tanzania	Dem. Rep. of the Congo	150.112
	Germany	Turkey	122.891
	Sudan	Eritrea	116.746
	Thailand	Myanmar	116.499
	United Kingdom	Various/Unknown	110.206
	Dem. Rep. of the Congo	Angola	106.772
	Nepal	Bhutan	106.248
	Serbia and Kosovo (S/RES/1244 (1999))	Croatia	100.651
	Germany	Serbia and Kosovo (S/RES/1244 (1999))	99.789
	Algeria	Western Sahara	90.000
	Yemen	Somalia	78.582

2010	Country / territory of destination	Country / territory of origin	Refugees (incl. refugee-like situations)
	Pakistan	Afghanistan	1.899.842
	Iran (Islamic Rep. of)	Afghanistan	1.027.577
	Syrian Arab Rep.	Iraq	1.000.000
	Jordan	Iraq	450.000
	Kenya	Somalia	351.773
	China	Viet Nam	300.897
	Chad	Sudan	278.257
	Bangladesh	Myanmar	229.226
	Venezuela (Boliv. Republic of)	Colombia	201.467
	Yemen	Somalia	179.845
	Congo	Dem. Rep. of the Congo	124.244
	Germany	Serbia and Kosovo (S/RES/1244 (1999))	122.340
	Ecuador	Colombia	120.403
	Sudan	Eritrea	103.798
	India	China	100.003
	Germany	Turkey	97.908
	Thailand	Myanmar	95.718
	Algeria	Western Sahara	90.000
	Cameroon	Central African Rep.	89.927
	Uganda	Dem. Rep. of the Congo	81.804

Οι στατιστικές για τους πρόσφυγες (UNHCR, 2018)

2010

Country / territory of destination	Country / territory of origin	Refugees (incl. refugee-like situations)
Pakistan	Afghanistan	1.899.842
Iran (Islamic Rep. of)	Afghanistan	1.027.577
Syrian Arab Rep.	Iraq	1.000.000
Jordan	Iraq	450.000
Kenya	Somalia	351.773
China	Viet Nam	300.897
Chad	Sudan	278.257
Bangladesh	Myanmar	229.226
Venezuela (Boliv. Republic of)	Colombia	201.467
Yemen	Somalia	179.845
Congo	Dem. Rep. of the Congo	124.244
Germany	Serbia and Kosovo (S/RES/1244 (1999))	122.340
Ecuador	Colombia	120.403
Sudan	Eritrea	103.798
India	China	100.003
Germany	Turkey	97.908
Thailand	Myanmar	95.718
Algeria	Western Sahara	90.000
Cameroon	Central African Rep. Dem. Rep. of the	89.927
Uganda	Congo	81.804

2015

Country / territory of destination	Country / territory of origin	Refugees (incl. refugee-like situations)
Turkey	Syrian Arab Rep.	2.503.549
Pakistan	Afghanistan	1.560.592
Lebanon	Syrian Arab Rep.	1.062.690
Iran (Islamic Rep. of)	Afghanistan	951.142
Jordan	Syrian Arab Rep.	628.223
Kenya	Somalia	417.920
Russian Federation	Ukraine	311.407
China	Viet Nam	300.896
Chad	Sudan	299.750
Ethiopia	South Sudan	281.508
Cameroon	Central African Rep.	267.463
Afghanistan	Pakistan	257.523
Ethiopia	Somalia	256.669
Yemen	Somalia	253.215
Dem. Rep. of the Congo	Rwanda	245.052
Iraq	Syrian Arab Rep.	244.642
South Sudan	Sudan	241.002
Bangladesh	Myanmar	231.948
Uganda	Dem. Rep. of the Congo	201.782
Uganda	South Sudan	199.359

Οι στατιστικές για τους αιτούντες άσυλο (UNHCR, 2018)

2000	Country / territory of destination	Country / territory of origin	Asylum-seekers (pending cases)
	United States	El Salvador	176.197
	United States	Guatemala	101.646
	United Kingdom	Various/Unknown	88.600
	Belgium	Various/Unknown	46.240
	Germany	Serbia and Kosovo (S/RES/1244 (1999))	36.608
	United Rep. of Tanzania	Rwanda	21.207
	United States	Haiti	19.425
	Netherlands	Iraq	16.621
	United States	Nicaragua	13.081
	Switzerland	Various/Unknown	12.507
	Iran (Islamic Rep. of)	Afghanistan	12.228
	Ireland	Various/Unknown	12.067
	United States	Mexico	11.902
	United States	China	11.810
	Netherlands	Afghanistan	10.931
	Sweden	Various/Unknown	10.800
	Austria	Various/Unknown	9.945
	Germany	Afghanistan	9.229
	Egypt	Sudan	8.727
	Jordan	Iraq	7.209

2005	Country / territory of destination	Country / territory of origin	Asylum-seekers (pending cases)
	United States	El Salvador	44.985
	France	Various/Unknown	41.279
	Austria	Various/Unknown	40.710
	United States	Guatemala	31.697
	Thailand	Myanmar	31.573
	South Africa	Dem. Rep. of the Congo	19.098
	Jordan	Iraq	16.210
	South Africa	Zimbabwe	15.978
	United States	Haiti	13.131
	United Kingdom	Various/Unknown	12.500
	Kenya	Somalia	12.454
	Germany	Serbia and Kosovo (S/RES/1244 (1999))	11.968
	South Africa	Somalia	11.548
	Burundi	Dem. Rep. of the Congo	11.239
	South Africa	Kenya	10.357
	Egypt	Sudan	10.191
	United States	China	10.005
	South Africa	Pakistan	9.876
	Switzerland	Various/Unknown	9.845
	South Africa	Nigeria	9.712

Οι στατιστικές για τους αιτούντες άσυλο (UNHCR, 2018)

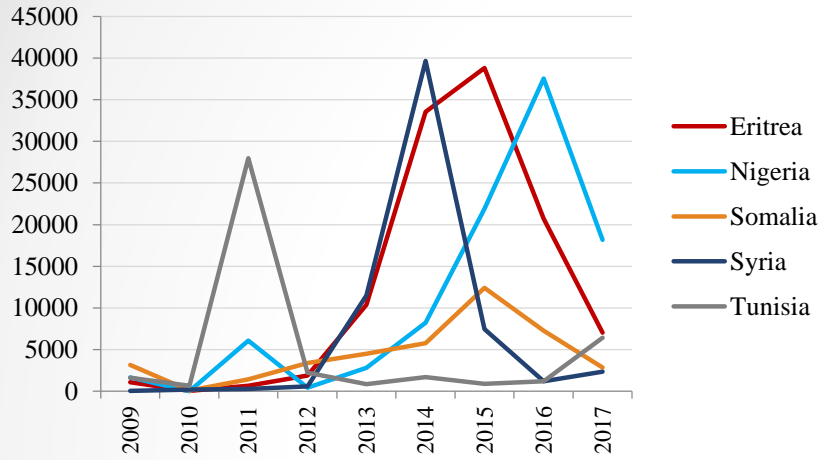
2005	Country / territory of destination	Country / territory of origin	Asylum-seekers (pending cases)	2010	Country / territory of destination	Country / territory of origin	Asylum-seekers (pending cases)
	United States	El Salvador	44.985		South Africa	Various/Unknown	171.702
	France	Various/Unknown	41.279		France	Various/Unknown	48.576
	Austria	Various/Unknown	40.710		Ecuador	Colombia	39.744
	United States	Guatemala	31.697		Somalia	Ethiopia	24.054
	Thailand	Myanmar	31.573		Belgium	Various/Unknown	18.288
	South Africa	Dem. Rep. of the Congo	19.098		Venezuela (Boliv. Republic of)	Colombia	15.694
	Jordan	Iraq	16.210		United Kingdom	Various/Unknown	14.880
	South Africa	Zimbabwe	15.978		Kenya	Ethiopia	14.056
	United States	Haiti	13.131		Greece	Pakistan	13.700
	United Kingdom	Various/Unknown	12.500		Egypt	Sudan	12.476
	Kenya	Somalia	12.454		Burundi	Dem. Rep. of the Congo	11.563
	Germany	Serbia and Kosovo (S/RES/1244 (1999))	11.968		Canada	Mexico	9.322
	South Africa	Somalia	11.548		Thailand	Myanmar	8.962
	Burundi	Dem. Rep. of the Congo	11.239		Greece	Various/Unknown	8.889
	South Africa	Kenya	10.357		Greece	Iraq	8.578
	Egypt	Sudan	10.191		Malaysia	Myanmar	8.553
	United States	China	10.005			Serbia and Kosovo (S/RES/1244 (1999))	7.789
	South Africa	Pakistan	9.876		Germany	Afghanistan	7.024
	Switzerland	Various/Unknown	9.845		Kenya	Sudan	6.470
	South Africa	Nigeria	9.712		Uganda	Somalia	6.260

Οι στατιστικές για τους αιτούντες άσυλο (UNHCR, 2018)

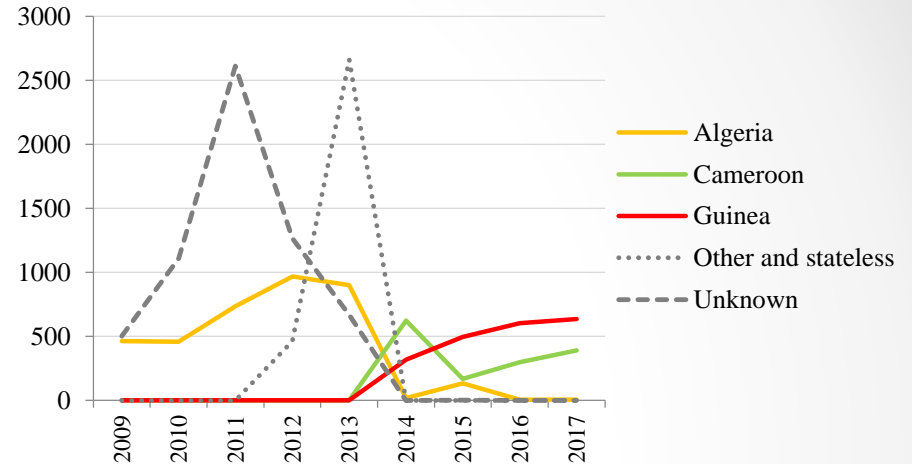
2010	Country / territory of destination	Country / territory of origin	Asylum-seekers (pending cases)	2015	Country / territory of destination	Country / territory of origin	Asylum-seekers (pending cases)
	South Africa	Various/Unknown	171.702		South Africa	Various/Unknown	940.668
	France	Various/Unknown	48.576		Turkey	Iraq	94.455
	Ecuador	Colombia	39.744		Turkey	Afghanistan	90.156
	Somalia	Ethiopia	24.054		Germany	Syrian Arab Rep.	81.582
	Belgium	Various/Unknown	18.288		South Africa	Zimbabwe	55.978
	Venezuela (Boliv. Republic of)	Colombia	15.694		Malaysia	Myanmar	53.598
	United Kingdom	Various/Unknown	14.880		Sweden	Syrian Arab Rep.	49.286
	Kenya	Ethiopia	14.056		United States	Mexico	46.057
	Greece	Pakistan	13.700		United States	China	45.500
	Egypt	Sudan	12.476		Germany	Serbia and Kosovo (S/RES/1244 (1999))	45.121
	Burundi	Dem. Rep. of the Congo	11.563		Germany	Afghanistan	42.602
	Canada	Mexico	9.322		Sweden	Afghanistan	40.614
	Thailand	Myanmar	8.962		Germany	Albania	32.295
	Greece	Various/Unknown	8.889		United States	El Salvador	28.780
	Greece	Iraq	8.578		United States	Guatemala	26.670
	Malaysia	Myanmar	8.553		Germany	Iraq	25.278
	Germany	Serbia and Kosovo (S/RES/1244 (1999))	7.789		Austria	Afghanistan	24.267
	Germany	Afghanistan	7.024		Greece	Various/Unknown	20.621
	Kenya	Sudan	6.470		Sweden	Iraq	20.223
	Uganda	Somalia	6.260		Jordan	Iraq	19.477

Οι στατιστικές για τις παράτυπες εισόδους (Frontex, 2018)

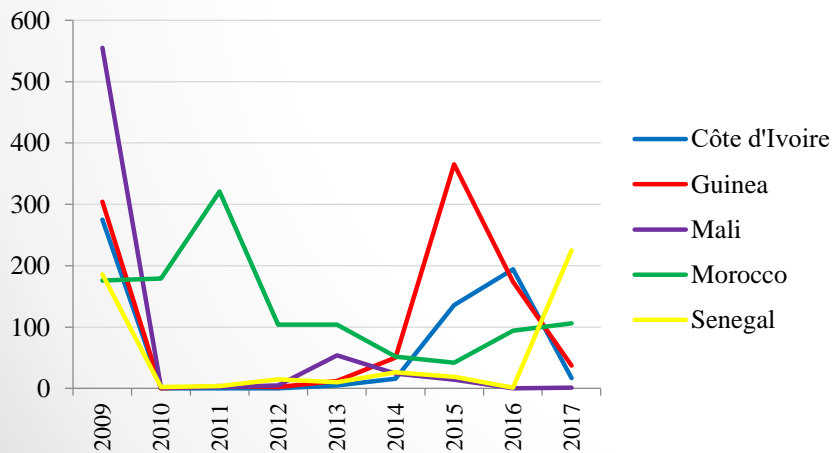
Central Mediterranean (Sea)

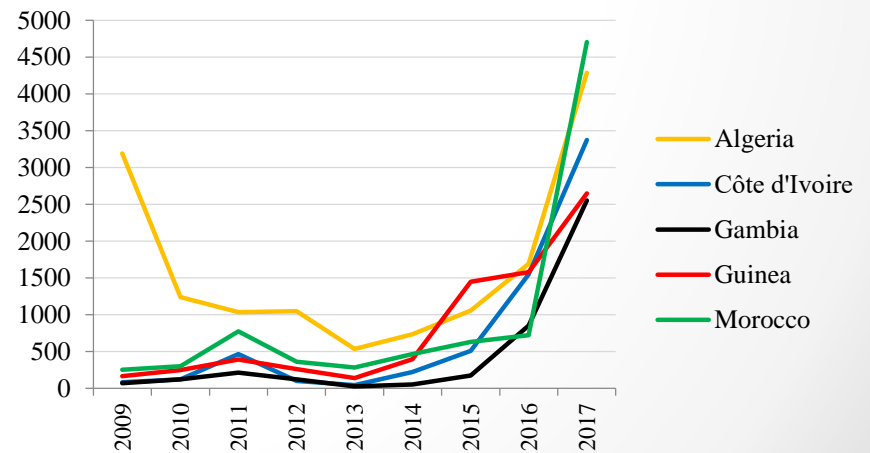
Western Mediterranean (Land)

Western African (Sea)

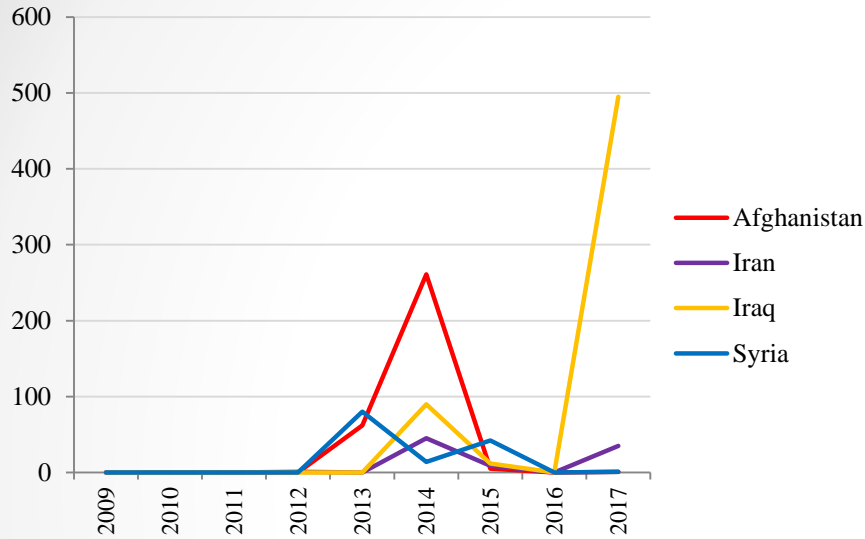

Western Mediterranean (Sea)

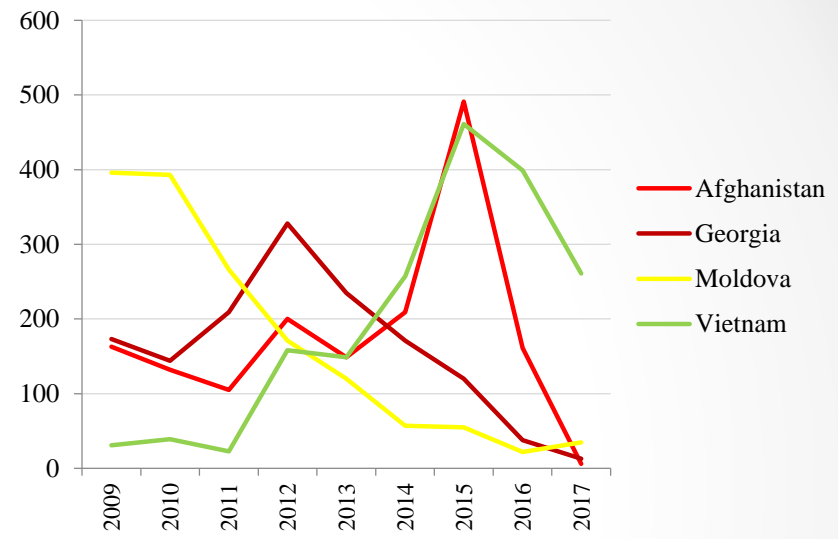

Οι στατιστικές για τις παράτυπες εισόδους (Frontex, 2018)

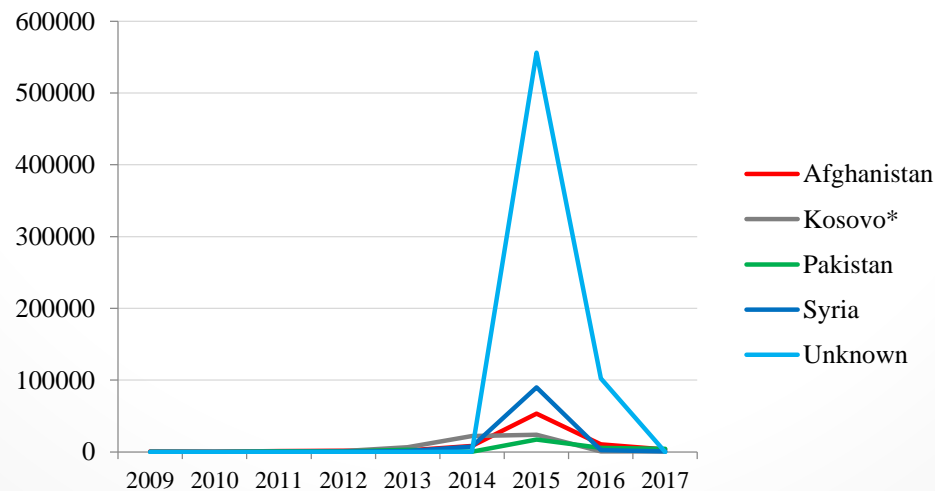
Black Sea

Eastern Land Borders

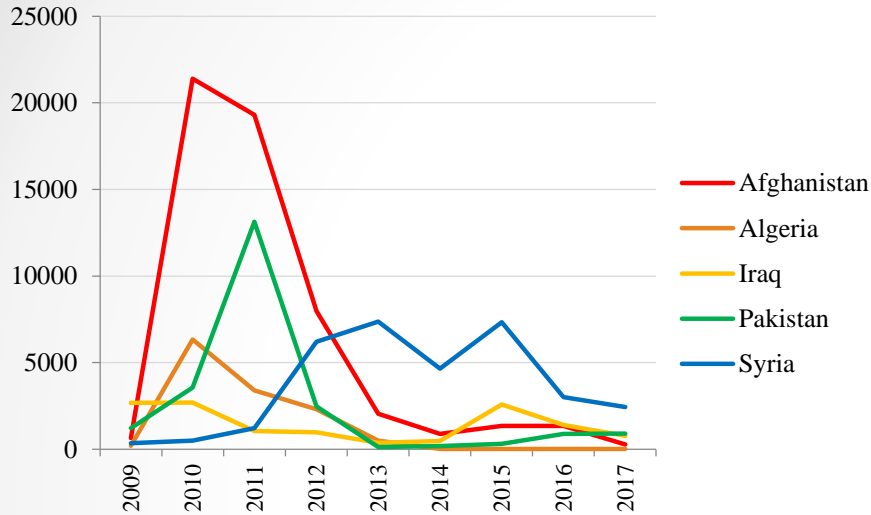

Western Balkans / Land

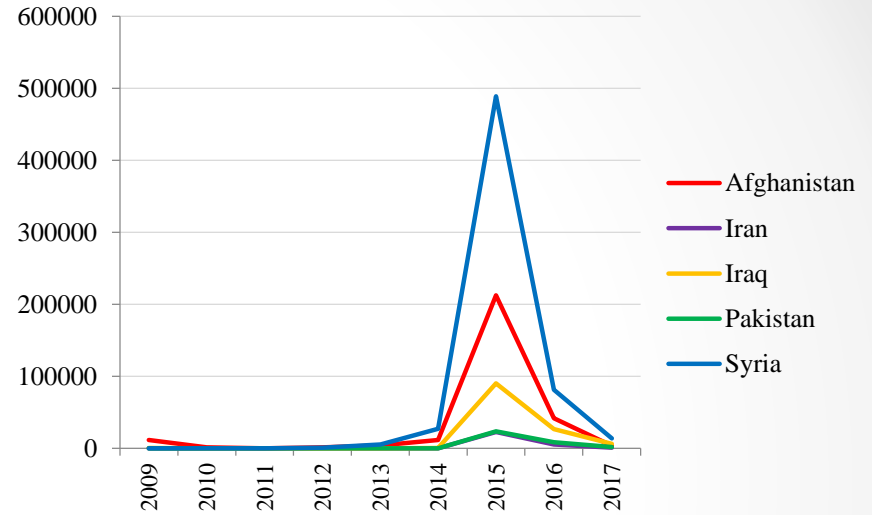

Οι στατιστικές για τις παράτυπες εισόδους (Frontex, 2018)

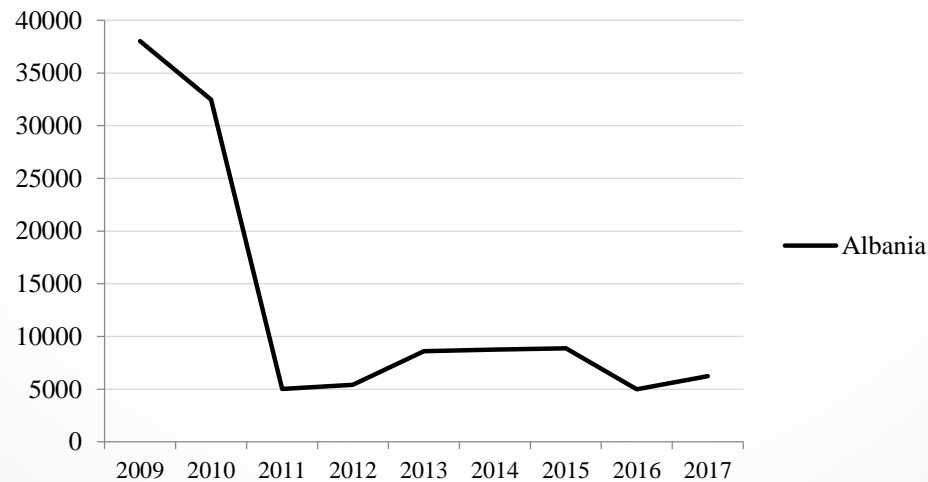
Eastern Mediterranean / Land

Eastern Mediterranean / Sea

Circular Route from Albania to Greece

Οι στατιστικές για τις παράτυπες εισόδους (Frontex, 2018)

Route	Zones included
Black Sea	Θαλάσσια σύνορα Βουλγαρίας και Ρουμανίας
Central Mediterranean	Θαλάσσια σύνορα Ιταλίας και Μάλτας
Circular route from Albania to Greece	Χερσαία σύνορα Ελλάδας με Αλβανία και F.Y.R.O.M.
Eastern Land Borders	Χερσαία σύνορα Ρουμανίας, Ουγγαρίας, Σλοβακίας, Πολωνίας, Λιθουανίας, Λετονίας, Εσθονίας, Φινλανδίας και Νορβηγίας με τη Μολδαβία, Ουκρανία, Λευκορωσία και τη Ρωσική Ομοσπονδία
Eastern Mediterranean	Θαλάσσια σύνορα Κύπρου και Ελλάδας, χερσαία σύνορα Ελλάδας και Βουλγαρίας με την Τουρκία
Western African	Κανάριες Νήσοι
Western Balkans	Χερσαία σύνορα της Ελλάδας, Βουλγαρίας, Ρουμανίας, Ουγγαρίας και Κροατίας με χώρες των Δυτικών Βαλκανίων
Western Mediterranean	Χερσαία και θαλάσσια σύνορα της Ισπανίας εκτός αυτών με τις Κανάριες Νήσους

Πηγές και βιβλιογραφικές αναφορές

- **Οργανισμός Ευρωπαϊκής Συνοριοφυλακής και Ακτοφυλακής (Frontex), 2018**, δεδομένα διαθέσιμα στην επίσημη ιστοσελίδα: <https://frontex.europa.eu/along-eu-borders/migratory-map/>.
- **UNHCR, 2018**, Βάση δεδομένων της UNHCR, δεδομένα διαθέσιμα στην επίσημη ιστοσελίδα: <http://www.unhcr.org/data.html>.
- **United Nations, Department of Economic and Social Affairs, Population Division, 2018**, *World Urbanization Prospects: The 2018 Revision*, Online Edition.
- **United Nations, Department of Economic and Social Affairs, Population Division, 2018**, <http://www.un.org/en/development/desa/population/>.
- **Έμκε-Πουλοπούλου Η., 2007**, *Η μεταναστευτική πρόκληση*, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα.

Τέλος Διάλεξης 12
Σας ευχαριστώ !